

Bakgrunnsdokument planstrategi 2020- 2024

Innhold

1. Innledning.....	3
FNs bærekraftsmål.....	3
2. Eksisterende planer i Birkenes kommune	4
Samfunnsutvikling	4
Enhet kommunikasjon og kultur	4
Enhet drift.....	4
Enhet forvaltning	4
Helse og velferd	4
Oppvekst	4
Overordnede/sectorovergripende planer	4
3. Planer som er ønskelig/vurderes i neste planperiode.....	5
Samfunnsutvikling	5
Enhet kommunikasjon og kultur	5
Enhet drift.....	5
Enhet forvaltning	5
Helse og velferd	5
Oppvekst	5
Overordnede/sectorovergripende planer	5
Annet	6
4. Vedtatte regionale planer som har betydning for Birkenes kommune	6
5. Utfordringsbildet i Birkenes; status, utviklingstrekk og utfordringer	7
Befolkningsutvikling.....	7
Folkehelse og levekår	8
Utdanning og arbeid	11
Kultur og fritid	12
Bygdeutvikling og arealutvikling.....	13
Verdiskaping og kompetanse/innovasjon og utvikling.....	14
Klima og miljø	15
6. Oppsummering	16

1. Innledning

Kommunal planstrategi er et verktøy for å fastlegge det kommunale planarbeidet innenfor hver kommunestyreperiode. Kommunestyret skal i henhold til plan- og bygningsloven § 10-1 første ledd utarbeide en kommunal planstrategi minst én gang hver valgperiode.

Planstrategi er ikke en plan, men en avklaring av kommunens planbehov. Planstrategien har ingen direkte rettsvirkning for kommunen, mener et verktøy for kommunestyret til å drøfte og prioritere planoppgaver på overordnet nivå.

Planleggingen skal være behovsstyrt og ikke gjøres mer omfattende enn nødvendig, og være tilpasset kommunens situasjon og utfordringer. Kommunen skal ta hensyn til nasjonale og regionale føringer i arbeidet og innhente synspunkter fra nabokommuner og statlige og regionale organer.

Planstrategien skal vedtas av kommunestyret senest ett år etter at det nye kommunestyret er konstituert. Ved behandlingen av planstrategien skal kommunestyret ta stilling til om gjeldende kommuneplan eller deler av denne skal revideres.

I tillegg oppfordres kommunene til å vurdere øvrig planbehov. Revisjon av eldre planer, eller utarbeidelse av nye planer krever mye ressurser, både med hensyn til bruk av ansatte og kostnader knyttet til planprosessen.

Det er mange faktorer som påvirker hvor raskt en planprosess kan gjennomføres. I planstrategien vil kommunen antyde utarbeidelsestid ved normalt arbeidstrykk og uten uforutsette forsinkelser. Dersom det startes opp mange planprosesser parallelt innenfor samme enhet vil dette kunne forlenge utarbeidelsestiden for den enkelte plan. Der det skal være medvirkning og offentlige prosesser har kommunen mindre kontroll over forsinkende faktorer enn dersom det kun skal gjennomføres interne prosesser.

FNs bærekraftsmål

FNs bærekraftsmål skal være en naturlig del i all planlegging kommunen foretar seg og være med på å gi retning og mål i planarbeidet. For Birkenes kommune innebærer det at kommunen i den neste planperioden vil se planleggingen opp mot disse bærekraftsmålene der det er aktuelt for Birkenes.

2. Eksisterende planer i Birkenes kommune

Følgende vedtatte planer finnes i Birkenes kommune i dag. I hver enhet er det også planer som ikke tas opp i planstrategien. Dette er mindre planer som først og fremst er interessante for dem det gjelder (for eksempel planer for å gjennomføre en spesifikk oppgave). Planene er fordelt på de tre ulike sektorene i kommunen (samfunnsutvikling, oppvekst og helse og velferd), samt planer som er overgripende eller går på tvers av sektorene.

Samfunnsutvikling

Enhet kommunikasjon og kultur

- Kulturminneplan (vedtatt februar 2020)
- Museumsplan (2008)
- Kulturplan (2008)

Enhet drift

- Plan for ny driftsbygning
- Foreløpig hovedplan for vann og avløp
- Plan for nytt renseanlegg

Enhet forvaltning

- Diverse reguleringsplaner
- Kommunale målsettinger for hjorteviltforvaltningen 2018-2023
- Forvaltningsplan for statlig sikra friluftsområder – Berse friluftsområde 2019-2024
- Forvaltningsplan for statlig sikra friluftsområder – Berse friluftsområde 2019-2024
- Forvaltningsplan for statlig sikra friluftsområder – Dikesholmane i Ogge 2017-2020

Helse og velferd

- Rusmiddelpolitisk handlingsplan
- Boligstrategien 2018-2040
- Demensplan 2015-2020

Oppvekst

- Div. sektorplaner

Overordnede/sectorovergripende planer

- Kommuneplanens samfunnsdel og kommuneplanens arealdel
- Organisasjonsstrategi

3. Planbehov/vurderes i neste planperiode

Birkenes kommune ser at det er nødvendig å videreføre, revidere eller utarbeide enkelte nye planer i neste planperiode. I dette bakgrunnsdokumentet er det foreløpig ikke prioritert når disse planene skal gjennomføres. Administrasjonen foreslått at selve planstrategien skal presenteres og vedtas av kommunestyret etter at kommunen har gjennomført en høring av de forslagene til planer som nå foreligger. Kommunen planlegger og gjennomfører 17 planarbeider i kommende periode, i tillegg til mindre sektorplaner som ikke er en del av den overordnede planleggingen som presenteres i dette dokumentet.

Birkenes kommune har en nylig vedtatt kommuneplanens arealdel. Det er ikke ventet at det vil være nødvendig å revidere denne i løpet av den neste planperioden. Kommunen ser imidlertid behov for å revidere kommuneplanens samfunnsdel og foreslår derfor at dette gjøres i løpet av den kommende planperioden.

Samfunnsutvikling

Enhet kommunikasjon og kultur

- Museumsplan og kulturplan
- Temaplan for idrett og fysisk aktivitet (rulleres 2020)

Enhet drift

- Hovedplan bygg
- Hovedplan vei
- Hovedplan vann og avløp

Enhet forvaltning

- Reguleringsplan for Engesland sentrum
- Reguleringsplan for Tveide næringspark (utvidelse)
- Forvaltningsplan for statlig sikra friluftsområder – Dikesholmane i Ogge
- Geodataplan
- Utviklingsplan for Berseområdet

Helse og velferd

- Plan for helse og omsorg
- Plan for legehelsestjenester

Oppvekst

- Plan for utdanning (en samlet plan for hele sektoren i stedet for mindre sektorplaner)

Overordnede/sectorovergrepene planer

- Kommuneplanens samfunnsdel
- Arealstrategisk næringsplan

- Organisasjonsstrategi (plan)
- Klimaplan

Annet

Det er mange perspektiver som skal tas med planarbeidet. Et eksempel på dette er folkehelse. Kommunen planlegger ingen egen folkehelseplan, men folkehelseperspektivet skal være med i alt som utarbeides av planer. Det vil for eksempel si at kommunen i vedtak av reguleringsplaner skal sørge for å planlegge inn snarveier og muligheter for aktivitet ute for å ivareta folkehelsen. Birkenes kommune inkluderer ikke strategier i sin utarbeidelse av planstrategi. Organisasjonsstrategien er i sin form å regne som en plan.

4. Vedtatte regionale planer som har betydning for Birkenes kommune

Fylkeskommunen skal i likhet med kommunene vedta sin egen strategi. I tillegg har kommunen også utarbeidet planer sammen med region Kristiansand. Det er i dag en rekke regionale planer som har betydning for Birkenes kommune. Blant de er det noen som særlig har betydning for Birkenes det gjelder:

- Regionplan Agder 2030
- Regional plan for Kristiansandsregionen 2011-2050 (under revisjon)
- Regional plan for senterstruktur og handel i Aust-Agder
- Regional transportplan Agder 2015-2027
- Regional plan for vannforvaltning i vannregion Agder 2016-2021
- Regional plan for idrett, friluftsliv, fysisk aktivitet 2018-2020
- Regional plan for likestilling, inkludering og mangfold på Agder 2015-2027
- Regional plan for innovasjon og bærekraftig verdiskaping Agder 2015-2030
- Klimaplan for Knutepunkt Sørlandet
- Strategisk næringsplan for Kristiansandsregionen
- Sykkelhandlingsplan for Kristiansandsregionen 2010-2020

Listen er ikke nødvendigvis uttømmende, men summerer opp noen av de sentrale planene som kommunen må forholde seg til regionalt. I tillegg kommer statlige forventninger, retningslinjer og strategier som også har betydning for kommunens planer.

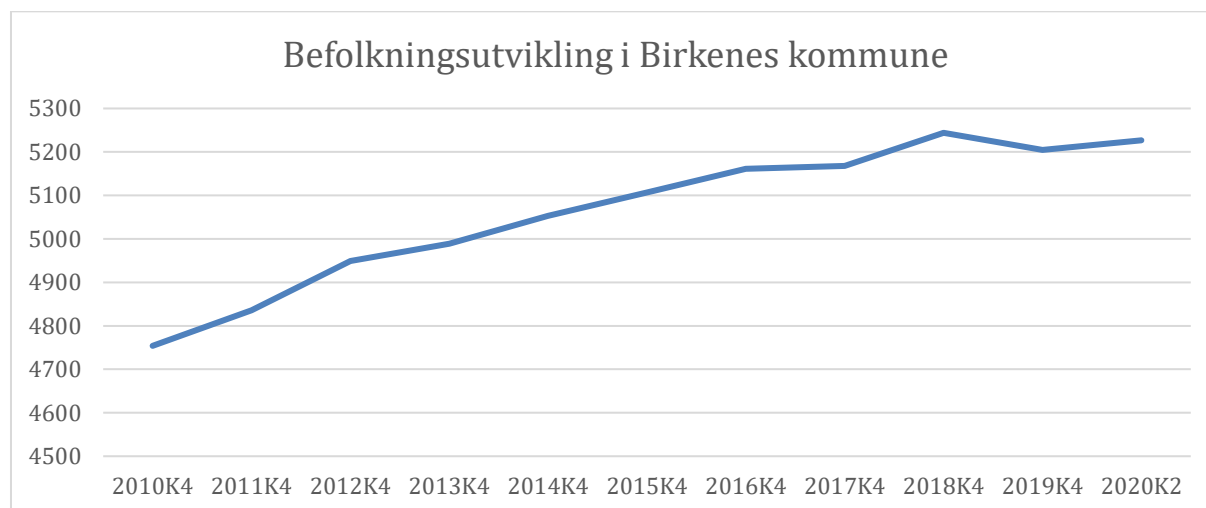
5. Utfordringsbildet i Birkenes; status, utviklingstrekk og utfordringer

Birkenes er en randkommune til Kristiansand og nabo med kommuner som Lillesand, Grimstad og Vennesla med betydelig større befolkning. I tillegg grenser kommunen til Froland, Evje og Hornes og Iveland. Birkenes kommune har et nært samarbeid med alle de nevnte kommunene på forskjellige områder hvor kommunen yter tjenester for innbyggerne. Det er stor inn- og utpendling mellom kommunene og aktiviteter som pågår på tvers av kommunegrensene.

Birkenes kommune påvirkes av globale trender i samfunnsliv, arbeidsliv, natur og klima. Demografiske endringer, tettstedsutfordringer, digitalisering, miljøspørsmål og klimaendringer er trender som får betydning for beslutninger som skal tas de neste fire årene.

I utfordringsbildet for Birkenes går vi i dette dokumentet igjennom noen trender. Det ses for eksempel litt generelt på befolkningsutviklingen og pekes på noen trender i Birkenes knyttet til det. Dette sier noe generelt om utviklingen og henger sammen med hva som skjer regionalt, nasjonalt eller globalt. I videre planlegging forventes det at trendene det vises til her fanges opp og brukes som grunnlag for å gå mer detaljert til verks i den enkelte plan. I dette dokumentet vil det derfor ikke diskuteres i detalj hva som er utfordringer for Birkenes.

Befolkningsutvikling

Figur 1 Antall innbyggere i Birkenes

Birkenes kommune opplever en stadig befolkningsvekst. Knekket i grafen de siste årene knytter seg først og fremst til kommunegrensejusteringen. Det er flere som flytter hit enn som flytter herfra, selv om veksten forventes å være noe svakere enn det som ble fremskrevet for 4 år siden. Befolkningsframskrivingene frem mot 2040 viser fortsatt god vekst. Framskrivningene viser et sted mellom 16 og 26 prosent økning de neste 20 årene. Befolkningsveksten de siste 20 årene har vært på 17-18 prosent. (korrigert for

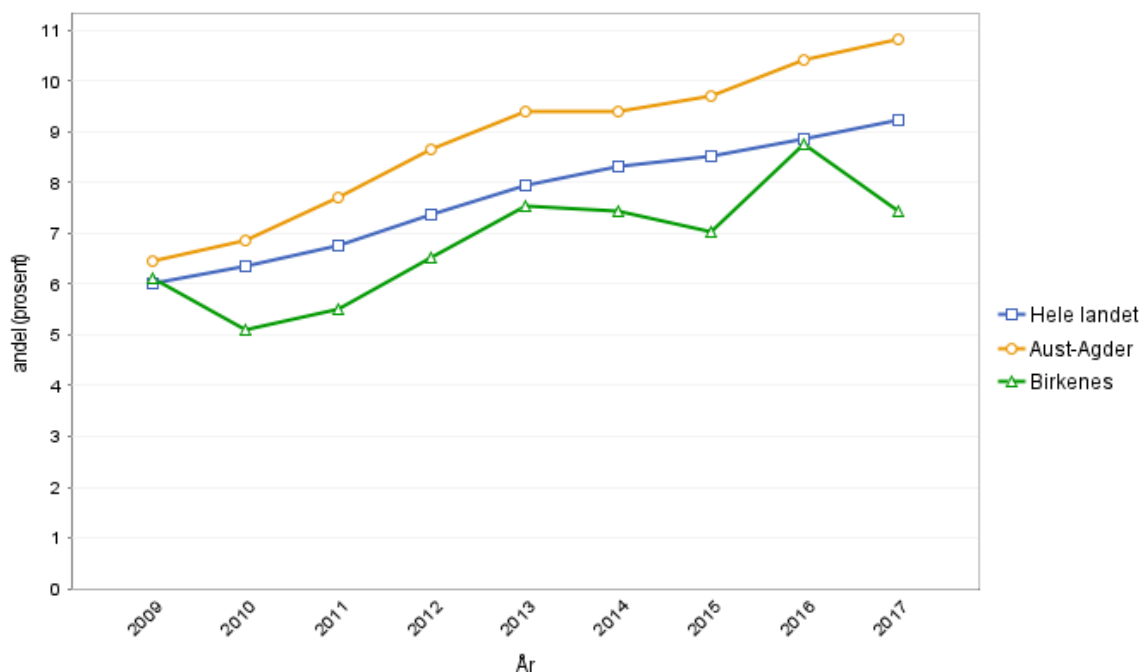

endringen grensejusteringen har medført). Det kan godt føre til at voksesmertene ikke er over for Birkenes riktig enda.

Birkenes kommune har i likhet med alle andre kommuner en økende eldre befolkning, selv om andelen per i dag er noe lavere enn landsgjennomsnittet. Det kan ha sammenheng med at Birkenes har en stor innflytning og at dette først og fremst er unge/småbarnsfamilier.

Selv om andelen unge er større, fører den samlede veksten til at alle aldergrupper vokser, noe som vil ha betydning både for barnehage, skole, helse og omsorgssektoren.

Folkehelse og levekår

Figur 2 Andel lavinnteksthusholdninger

Det er mange faktorer som vi vet påvirker helsen som er positive i Birkenes kommune. Sammenlignet med Agder og Landet forøvrig er det mange som har fullført videregående utdanning, få lavinnteksthusholdninger, liten grad av inntektsulikhet, få barn av enslige forsørgere, få som bor trangt og mange som eier egen bolig. Samtidig er det faktorer vi vet påvirker helsen som er negative i Birkenes kommune. Sammenlignet med Agder og landet forøvrig er det mange som mottar stønad til livsopphold, det er lavt laveste mestringsnivå i lesing og ungdommen er mindre fysisk aktive.

Sammenlignet med Agder og landet forøvrig er det flere ungdom som oppgir å være med i organiserte fritidsaktiviteter, men det er færre enn i Agder og landet forøvrig som oppgir å være aktive i idrettslag. Det er som i Agder og i landet forøvrig en av fire ungdom som svarer at de er ganske mye eller veldig mye plaget av ensomhet.

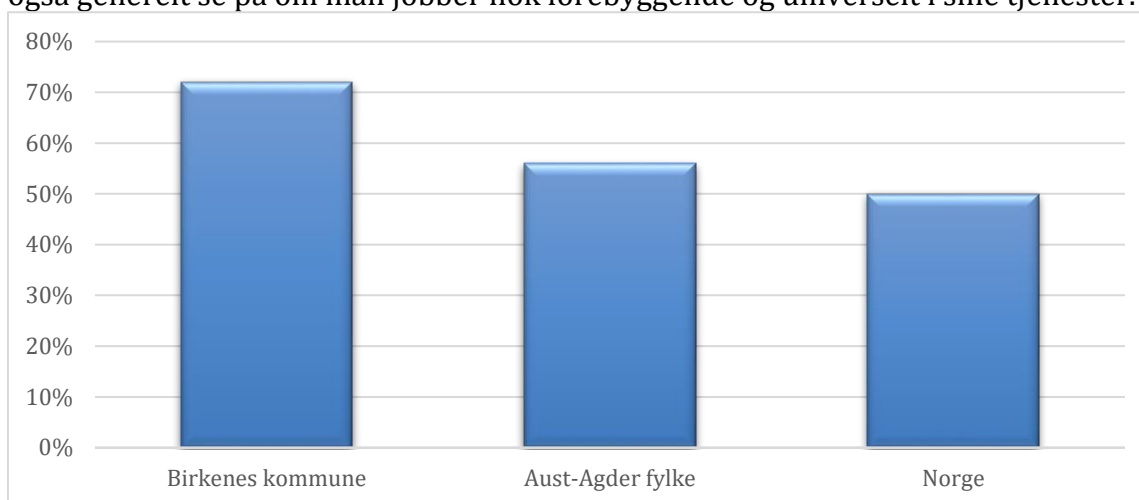

Vi vet at psykiske helseplager er en nasjonalt økende utfordring og i Birkenes er det signifikant flere brukere av primærhelsetjeneste for psykiske sykdommer og lidelser enn i landet forøvrig. Den samme utfordringen gjelder for Agder fylke. Vi vet også at overvekt og fedme er en nasjonalt økende utfordring. Det er flere i Birkenes som lider av overvekt og fedme enn i Agder og landet forøvrig.

Folkehelseutfordringer må kommunen arbeide aktivt mot. Man vil kunne dempe presset på kommunens tjenester og sørge for at man kan jobbe forebyggende også i fremtiden, men det viktigste er at man forhindrer skade, sykdom og lidelse og bedrer livskvaliteten til kommunens innbyggere.

Vi vet at helseutfordringer med overvekt og psykiske helseplager er utbredt i Birkenes. Når slike ting er utbredt er det mest effektivt å ha tiltak som er universelle og treffer så mange av innbyggerne som mulig. 83,9 prosent av barn i Birkenes går i barnehage. Barnehage er derfor en gunstig arena for universelle tiltak sammen med helsestasjon og skole. Her kan man jobbe både mot barn og samtidig foreldrene. Disse arenaene er gunstige for arbeid for å støtte i foreldrerollen, samarbeid med hjemmet og forebygging og avdekking av vold og overgrep. Andre arenaer der tiltak vil kunne treffe mange er tiltak rettet mot kommunens ansatte og store bedrifter i kommunen. Kommunen bør også generelt se på om man jobber nok forebyggende og universelt i sine tjenester.

Figur 3 Andelen som er fornøyd med lokaler for sosialisering blant unge.

Idrettsanleggene i Birkenes er gode og det er mange aktiviteter barn og unge kan delta på. Når vi har færre ungdom som er aktive i idrettslag kan dette kanskje ha sammenheng i at variasjonen av aktiviteter ikke er variert nok eller kanskje at mange deltar på andre organiserte aktiviteter i stedet. Kanskje er begrenset kollektivtilbud og lange avstander begrensende for deltagelse. Noen aktiviteter kunne kanskje vært gjennomført like etter skoletid med påfølgende transport hjem, eller som et alternativ til SFO. Det finnes også aktiviteter som ikke går gjennom idrettslaget som svømming og kulturskole. Disse aktivitetene har en høy kostnad som kan gjøre at mange barnefamilier ikke benytter seg av disse.

Mange ungdommer er plaget av ensomhet i Birkenes. Vi vet at ensomhet er en økende utfordring i samfunnet generelt og at ensomhet har en sammenheng med psykiske helseplager. Det er stor deltagelse på ungdomsklubb og ungdommen er fornøyd med

treffsteder. i Birkenes er det også aktivitetssenter og frivillighetssentral blant annet. Birkenes kommune bør vurdere om man gjør nok å stimulere til treffsteder og sosiale arrangementer for kommunens innbyggere.

Kommunenes toppturprosjekt er et universelt tiltak som treffer kommunens utfordringer med inaktivitet svært bra. Når nye prosjekter planlegges bør man sørge for at disse er nærme der folk bor slik at de er lett å oppsøke for alle.

Med tanke på Birkenes sine utfordringer bør man ha tiltak for å øke andelen gående og syklende. Eventuelt også tiltak for å dempe bilbruk. Man bør ha tiltak for å utarbeide områder som stimulerer til fysisk aktivitet som parker, lekeplasser og for eksempel frisbeegolf-baner.

På grunn av Birkenes kommunes størrelse kommer ikke sosiale ulikheter i helse tydelig fram i statistikken. Men vi vet at sosioøkonomiske status påvirker helsen.

De siste tiårene har det blitt stadig større sosiale ulikheter i helse i Norge. Kommunen burde se på hvordan deltagelsen i organiserte aktiviteter er blant familier med lav inntekt og lav utdanning?

Man bør ha tiltak som gjør at også denne gruppen får anledning til å delta i organiserte fritidsaktiviteter.

Et område Birkenes skiller seg mye ut ifra både landet ellers og fylket er prosentandelen som opplever at tilbudet til lokaler til å treffe andre på fritiden er bra. Det kan ha sammenheng med at Birkenes har et aktivt fritidstilbud med fritidsklubb, aktivt idrettslag, bedehuset og andre lag og foreninger.

I Birkenes Kommune går 298 barn i barnehage. Det er 83,9% av barna (1-5år). I Norge, uten Oslo, går 92,1% av barn i samme aldersgruppe i barnehage. I Birkenes er det 7 barnehager – 3 kommunale og 4 private. 2 av 109 ansatte er menn. Barnehagene har i gjennomsnitt 5,5 barn per ansatt mot nasjonalt gjennomsnitt på 5,8.

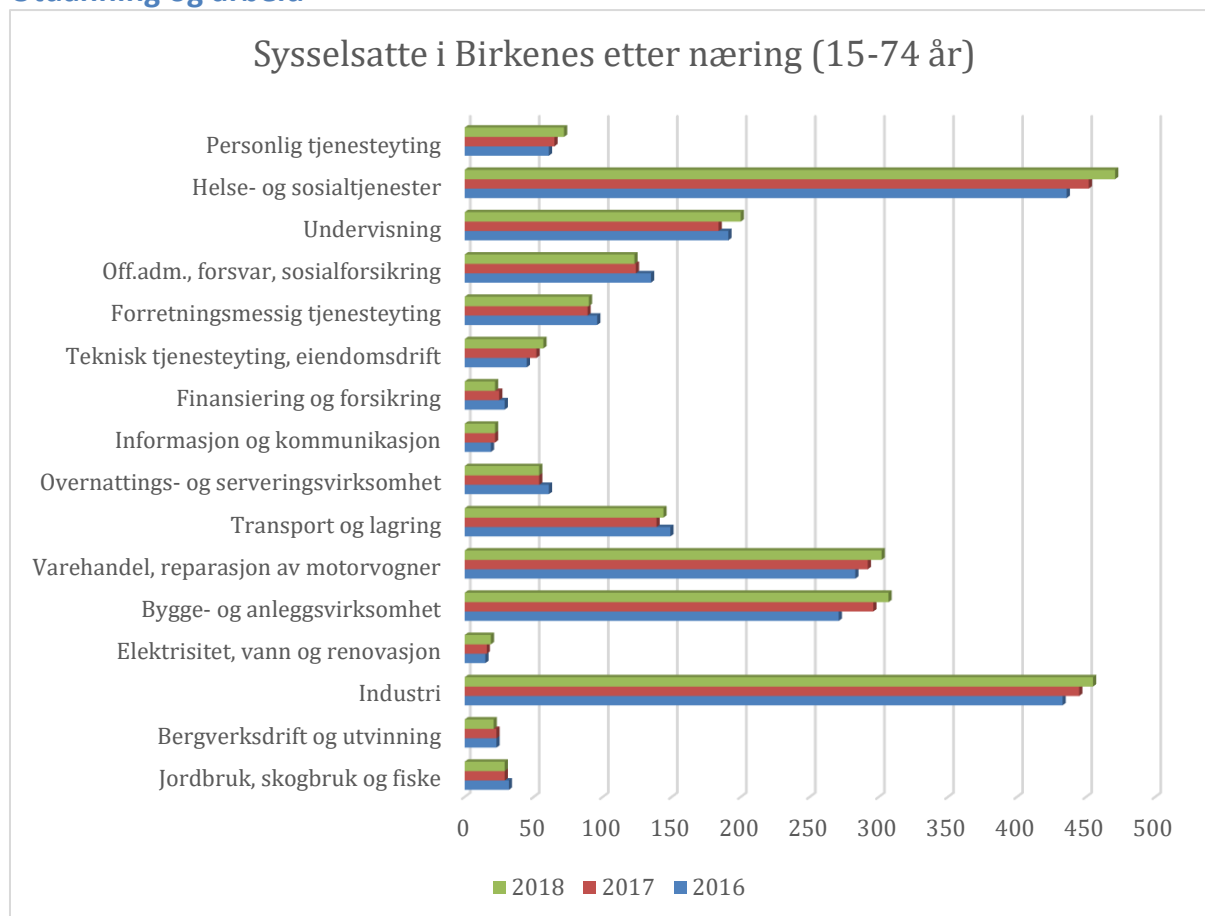
I Birkenes svarer 77% (av ungdomsskoleelever) at de er fornøyde eller litt fornøyde med helsen sin, mot nasjonalt 71%.

I Birkenes er det over 2/3 av ungdommene man regner tilhørende familier med lav sosioøkonomisk status. Dette er ofte en indikator på hvor god livssituasjon man har. Generelt har personer med lav sosioøkonomisk status noe vanskeligere livssituasjon. En skulle da forvente at flere har en større utfordringer knytte til blant annet trivsel og muligheter på fritiden. I Birkenes ser man imidlertid at unge opplever at de har det bedre enn landsgjennomsnittet (for eksempel knyttet til fritidssysler).

Det er imidlertid ikke enkelt å si noe entydig om folkehelse og levekår i Birkenes. Det er komplekst og derfor nødvendig å gå i detaljer. Det bør nok derfor tas tak i enkelttemaer fra for eksempel ungdomsundersøkelsen og folkehelseoversikten og utarbeide planer og strategier ut fra det.

Utdanning og arbeid

Figur 4 Figuren viser hvilke arbeidsplasser dominerer i Birkenes.

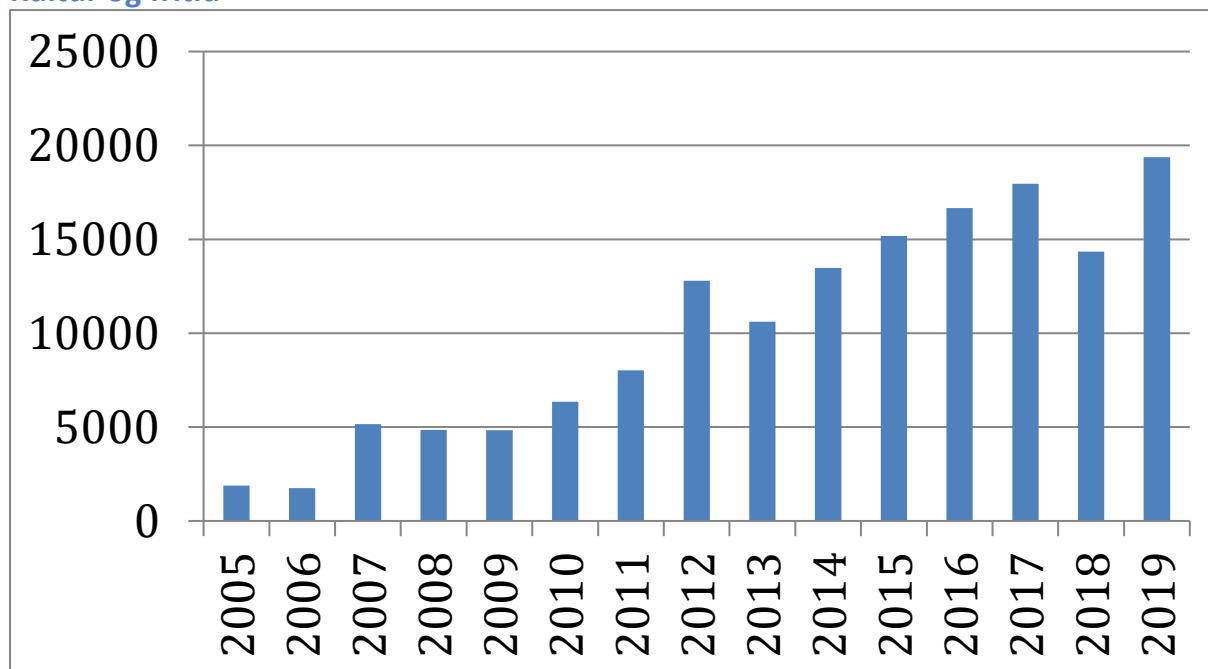
Industrivirksomheter og helse- og sosialtjenester dominerer i sysselsettingstallene for kommunen. Men også varehandel/verkstedsvirksomhet og bygg- og anleggsvirksomheten sysselsetter mange i Birkenes. Tallene sier ikke hvilke sektorer som generer mest inntekter, men på individnivå vet fra statistikker at disse næringene ligger i nedre del i lønnsinntekt.

Oversikten over sysselsatte viser noe av bakgrunnen for at Birkenes har en lavere andel innbyggere med høyere utdanning enn landet ellers. Nasjonalt har 37% høyskole eller universitetsutdanning, mens det samme tallet i Birkenes er 26%. Birkenes kommune har mange arbeidsplasser innenfor næringer som tradisjonelt ikke krever lengre utdanning. Det er bra at kommunen kan tilby sikre og gode jobber, men kan også være en utfordring i det lange løp etter som samfunnet endrer seg og krav til utdanning blir viktige i flere og flere jobber.

Andelen unge som oppgir at de vil ta høyere utdanning er 54% i Birkenes. Dette er noe lavere enn landsgjennomsnittet. Dette må ses både historisk (en økonomi sterkt knyttet til primærnæring og industri), samt at mange føler seg trygge på at det er mulig å få en grei og relativt sikker jobb innenfor noen av industribedriftene i kommunen.

Kultur og fritid

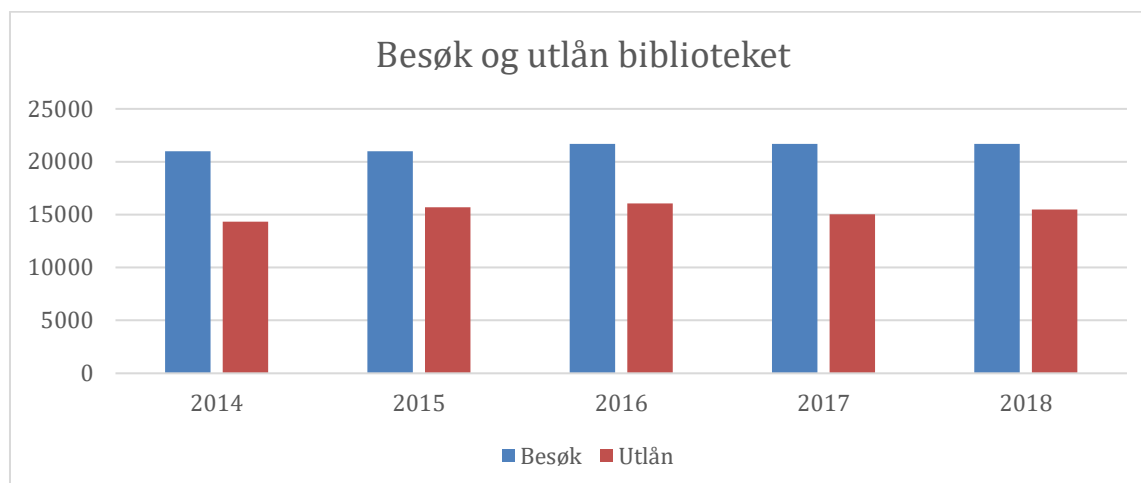
Figur 5 Antall registrerte toppturer i Birkenes

Registrerte besøk på toppturer i Birkenes kan være en indikator på aktiviteter i skog og mark blant kommunens innbyggere. Tallene registrerer kun de som skriver navnet sitt, det er derfor naturlig å anta at det reelle tallet er noe høyere. Birkenes har i snitt hatt en jevn vekst i toppturene.

Birkenes er en kommune med et variert tilbud både til fysisk aktivitet og sosiale møteplasser. Idrettslagene i kommunen har rundt 1600 medlemmer og det betyr at nærmere 1/3 av innbyggerne er medlem av idrettslaget. I tillegg finnes det andre foreninger og grupper som ikke er organisert i idrettslaget som omfatter fysisk aktivitet.

Birkenes har også et aktivt foreningsliv som driver alt fra håndverksarbeid, sosialt arbeid, religiøse aktiviteter og kulturelle aktiviteter. Svært mange aktiviteter omfatter også en kombinasjon av disse da ulike foreninger samarbeider med en rekke andre for å gjennomføre aktiviteter.

Birkenes kommune har én større hall for innendørs idrettsaktivitet. I tillegg har Valstrand, Herefoss og Engesland skole hver sin mindre hall for innendørsaktivitet. Selv om det er mange ulike arealer for idrett og fysisk aktivitet er det fremdeles behov for å både oppgradere og vurdere nye behov. Vi vet at det i dag er et stort press på de innendørshallene som eksisterer. Særlig gjelder det Birkeland.

Figur 6 Tallet gjelder for biblioteket på Birkeland

Biblioteket opplever at besøkstallet og utlån holder seg stabilt over den siste fem-årsperioden. Biblioteket kan være med på å utjevne sosiale forskjeller da det i sin grunnleggende form åpner for at alle kan låne litteratur gratis. Biblioteket har i tillegg arrangementer som trekker flere besøkende som ikke er registrert i tallene.

Bygdeutvikling og arealutvikling

Ifølge SSB-tall bor ca. 56% av befolkningen i Birkenes i tettbebygd strøk. Det betyr at nesten halvparten av innbyggerne bor i spredtbygde strøk. Det bemerkes at i disse tallene regnes steder som Herefoss (i hovedsak, det må være minimum 200 personer og avstand til nærmeste bolig ikke overstige 50 meter for at det skal regnes som tettsted) og Engesland også som spredtbebygde og det er kun Birkeland som regnes som tettsted. Andelen som bor i tettbebygde strøk, er økende. I 2009 var andelen i tettbebygd strøk i underkant av 53 prosent. Det er ikke tatt en inngående analyse av hvorfor det er en slik utvikling, men det er nok sammensatt av ulike faktorer. Generelt ser man, også i mer bygdekommuner som Birkenes, at trenden går mot tettstedene hvor nærhet til aktiviteter og sentrumsfunksjon er viktig.

Birkenes kommune har ikke lagt til rette for nye næringsarealer nær Birkeland annet enn på Tollnes og Tveide næringspark. Det er også satt av næringsarealer både på Herefoss og Engesland, men etterspørselen etter slike arealer er begrenset i disse områdene. Veksten er først og fremst i og rundt Birkeland.

Også når det gjelder boligområder er det Birkeland som opplever vekst. Det er svært få eller ingen søknader om nye boligprosjekter på Herefoss og på Engesland. Disse to sentraene konkurrerer mot utbygging som skjer på dispensasjon fra LNF-formålet. Birkeland konkurrerer i liten grad med de to andre sentraene, men først og fremst mot sentrum i andre kommuner som Lillesand og Kristiansand.

Birkenes har ikke startet arbeidet med å vurdere nye områder til offentlige formål som skole, offentlige tjenester osv. Med sentrumsplan for Birkeland og de arealene som i dag er avsatt til skole er det ikke noe prekært behov for videre planlegging. Men Birkenes

bør vurdere nye lokaliseringer i et langsiktig perspektiv og ta noen valg i kommuneplanarbeidet i det nærmeste tiåret.

Kommunens bosettingspolitikk, med tre sentra og en stor befolkning utenfor tettbygde strøk, innebærer at kommunens tjenesteproduksjon er dyrere å drifte enn om bosettingspolitikken hadde en annen innretning. Kommunen vil ha utfordringer med å ta ut stordriftsfordeler og effektivisere slik det er nå. Kommunen bør, med henblikk på prognosene om en større andel eldre, legge til rette for et variert botilbud sentrumsnært som sikrer nødvendige tjenester.

Birkenes kommune har et stort etterslep på vei, vann og avløp. Vi vet at Birkeland trenger et nytt renseanlegg og det er nødvendig med oppgraderinger av vannforsyningsanlegg på Birkeland og at det er utfordringer knyttet til vannforsyningen på Engesland. Det er også et stort behov for oppgradering av avløpsanlegget flere steder på Birkeland.

Kommunen drifter 91,7 km med kommunal vei. Etterslepet på vedlikehold er i dag beregnet til ca. 57 mill. kroner.

Verdiskaping og kompetanse/innovasjon og utvikling

Kommune-NM er en årlig rangering av de økonomiske prestasjonene og rammebetingelsene for næringslivet i norske kommuner, utført i regi av NHO. Kommune-NM 2019 dekker fem temaområder: Næringsliv, arbeidsmarked, demografi, kompetanse og kommuneøkonomi. Hovedfokus i rapporten er en sammenligning av fylker og kommuner, og drøfting av utviklingen i rangering fra 2013 til 2018.

Birkenes: Totalt rangert som nr. 149 i landet (nr. 6 i tidligere Aust-Agder, 14 i Agder)

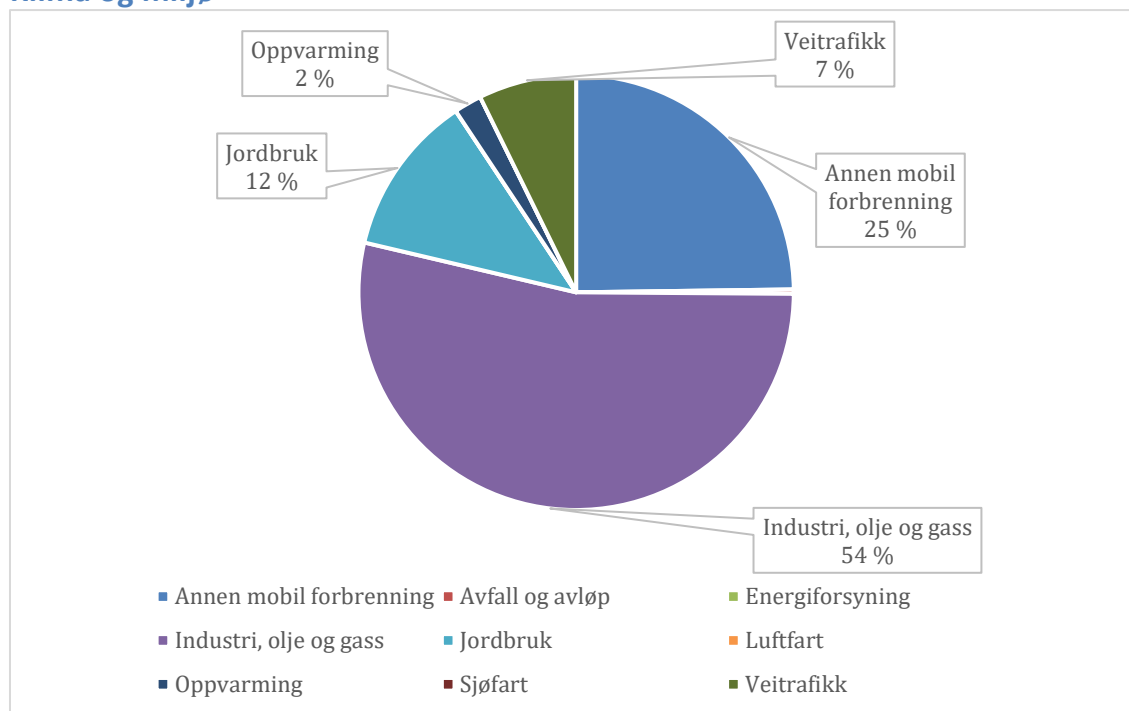
- 195 på næringsliv (næringsvariasjon, privat sysselsetting, inntektsnivå)
- 304 på arbeidsmarked (sysselsettingsandelen, sykefravær, uføre, arbeidsledige)
- 58 på demografi (befolkningsvekst, aldersutvikling, netto tilflytting)
- 161 på kompetanse (minst 4 års utdanning, fagprøver, teknisk, naturvitenskaplig utdanning)
- 127 på kommunal økonomi (administrasjonsutgifter, eiendomsskatt, kommuneinntekter ift. utgifter, kommunal betalingsevne, aldring)

En viktig grunn til at Birkenes havner såpass dårlig ut på arbeidsmarked i denne undersøkelsen er ikke bare at det er få arbeidsplasser sett i forhold til antallet innbyggere, men også at mange står utenfor arbeidslivet av ulike grunner.

Sysselsettingsandelen i Birkenes er 55,1 mot 75,8 i landsgjennomsnitt. Kommunen skårer også relativt dårlig på næringsliv generelt. Dette *kan* ha sammenheng både med et ensartet næringsliv og at det nå også begynner å bli få arealer tilgjengelig for videre utvikling.

Klima og miljø

Birkenes er en industrikommune og det er derfor naturlig at en stor del av utslipp stammer fra denne virksomheten. Det må gjøres kutt, men det er få tiltak kommunen i seg selv kan iverksette overfor denne sektoren. Kommunen bør sette søkelys på tiltak innen annen mobil forbrenning og veitrafikken, i tillegg til å se på tiltak innenfor landbruket.

Birkenes er en kommune som består av et stort areal med ubebygde arealer og arealer bestående av skog og utmark. Det meste av dette har ikke noen spesiell verneverdi. Noen mindre arealer har imidlertid fått et ekstra vern gjennom §37 i Naturmangfoldloven. Dette er arealer som for eksempel Berse naturreservat (som i hovedsak omfatter selve vannarealet, og Øygardsmarka og Brattfossheia som er et skogsområde).

Oversikten er per desember 2019.

Mørkeli naturreservat
Bjorvannsheia naturreservat
Berse naturreservat
Øygardsmarka og Brattfossheia naturreservat
Porsmyr naturreservat
Grøneliane naturreservat
Hålandsheia naturreservat
Vågsdalsliane naturreservat
Rislåknuten naturreservat
Risdalen naturreservat
Langebergsheia og Mannfallknuten naturreservat

6. Oppsummering

Birkenes kommune har utfordringer – og muligheter. Birkenes deler mange av disse med nabokommuner og har mange likhetstrekk med andre kommuner på samme størrelse. Det som her presenteres av statistikk og bakgrunn er tall som sier noe om den generelle samfunnsutviklingen, samtidig som det er med på å legge føringer for hva Birkenes bør prioritere i den neste planperioden. For å prioritere og legge føringer for ressursbruk fremover i tid er det viktig å planlegge hvordan dette skal gjøres. Det er også viktig å planlegge på bakgrunn av kunnskap og dette dokumentet gir et bilde av viktige faktorer som ligger til grunn for prioriteringene kommunen skal gjøre fremover. Birkenes kommune er i utvikling og vil stadig møte nye utfordringer. Det bakgrunnsdokumentet som her foreligger, viser dette. Kommunen må både planlegge for flere eldre og en stadig økende befolkning som gir press på barnehage, skole og aktiviteter. Klima- og miljø vil fremdeles være svært sentrale utfordringer det må jobbes videre med.

Det er kun kommuneplanen som eksplisitt skal vurderes rullert i forbindelse med utarbeidelsen av planstrategien. Birkenes kommune vurderer det som hensiktsmessig å utarbeide en ny kommuneplanens samfunnsdel. Kommuneplanens samfunnsdel er et godt utgangspunkt for å få en politisk forankring for den retningen kommunen skal jobbe.

Kilder:

Folkehelesprofil – folkehelseinstituttet.
Oversiktsbilde folkehelse Birkenes
NHOs kommune-NM
Birkenes kommune (ulike sektorer)
Aust-Agder fylkeskommune (klimastatistikk)